

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय ५३ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीकुलदेवतायै नमः ॥
 श्रीसीताराचंद्राभ्यां नमः ॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथाय नमः ॥ श्रीसाई साक्षात् ब्रह्ममूर्ति ।
 संतसम्राट् चक्रवर्ती । समर्थसद्गुरूदिगंतकीर्ती । बुद्धिस्फूर्तिप्रदायक ॥१॥ अनन्यभावे
 त्यासी शरण । वंदूं त्याचे पुण्य चरण । संसृतिभयाचें करी हरण । जन्ममरण चुकवी जो ॥२॥ गताध्यार्थी
 दिधलें वचन । “प्रथम करूनि सिंहावलोकन । नंतर अवतरणिका देऊन । ग्रंथ करीन संपूर्ण” ॥३॥ पंत
 हेमाड ऐसें वदले । परी तैसें नाहीं घडलें । अवतरणिकारूप सार काढिलें । कीं राहिले विस्मृतीनें ॥४॥ ज्यानें
 आरंभावे ग्रंथलेखन । त्यानेंच करावें ते पूर्ण । शेखीं अवतरणिका देऊन । ऐसें नियमन सर्वत्र ॥५॥ परी
 नियमा अपवाद असे । त्याचेंच प्रत्यंतर येथें दिसे । कांहीं न होय स्वेच्छावर्शें । बलीयस मनोगत
 बाबांचें ॥६॥ हेमाड अवचित दिवंगत । दुःखित अवधियांचें चित्त । अवतरणिकेची न कळे मात । न सुचत
 कांही कोणाला ॥७॥ अण्णासाहेबांचें दप्तर गहन । सायासें करूनि तत्संशोधन । त्यांचे चिरंजीव
 श्रीगजानन । जरूर तितुकें मज देती ॥८॥ अण्णासाहेब काटकसरी । व्यर्थ न जाऊं देती चिठोरीं । काम
 करिती कलाकुसरीं । स्वभाव यापरी तयांचा ॥९॥ लिहिती अध्याय चिठोऱ्यांवरी । तींच देती मुद्रकाकरीं ।

१. नियम २. ग्रंथकार अण्णासाहेब दाभोलकर

वाऊगा खर्च खुपे अंतरीं। तयांची सरी न ये कवणा ॥१०॥ निर्जीव बापुडीं तीं चिठोरीं। करुणा उपजे तयांच्या अंतरीं। हीं उद्धरतील कवणेपरी। संतकेसरीसेवेवीण ॥११॥ वाटे आलेसें हेमाडजीवा। करिती चिठोऱ्यांचा मेळावा। तत्करवीं करविती सेवा। असावा उदात्त हेतू हा ॥१२॥ अंतिमाध्यायाची तीच परी। लिहिला असे चिठोऱ्यावरी। मनन केलें बहुतीं परी। अवतरणिका तदंतरीं मिळेना ॥१३॥ गजाननरावादिकां मात कथिली। बाबासाहेबांसही तीच निवेदिली। त्या सर्वांची सल्ला पडली। पाहिजे घडली अवतरणिका ॥१४॥ बाबासाहेब मुदत घालिती। श्रीसाईलीलेंत प्रसिद्ध करिती। मुदतीचे दिवस संपूनि जाती। तरी अवतरणिका अवतरेना ॥१५॥ हेमाड गोविंद सद्गुणखाणी। तन्मुखीं वेदांत भरे पाणी। ग्रंथीं प्रकटे प्रसादवाणी। अद्भुत करणी गुरूकृपेची ॥१६॥ सद्गुरू साईभक्त अनंत। त्यांत कविरत्न हेमाडपंत। तत्सम असेल जो प्रज्ञावंत। तोचि महंत करणार ती ॥१७॥ कुठूनचि अवतरणिका अवतरेना। खिन्नत्व आलें माझिया मना। केली 'दत्तगुरूंची प्रार्थना। भाकिली करुणा तयांची ॥१८॥ मी पामर बुद्धिमंद। नसे विचार विद्यागंध। कैसा येईल मग ओवीप्रबंध। कवित्वअंध मी मूळचा ॥१९॥ परी यास असे एक आधारू। सानुकूल जैं श्रीदत्तगुरू। मशकाकरवीं उचलविती मेरू। अधिकार थोरू तयांचा ॥२०॥ पुनश्च प्रार्थीं उमारमणा। कृपा उपजे साईनारायणा। करीं मम मतीसी प्रेरणा। अवतरणिकालेखना सत्त्वरीं ॥२१॥ शक्ति नसे कवित्व कराया। माझें मतिमाद्य जाणे श्रीगुरूराया। घालूनि नेती त्याचिया पायां। प्रवर्ते घडाया अवतरणिका ॥२२॥ अवतरणिका 'ग्रंथ-खंड। करणार साई

वक्रतुंड। तयाचें वैभव अद्भुत प्रचंड। माझें तोंड निमित्तमात्र ॥२३॥ 'प्रथमाध्यायी' मंगलाचरण। विघ्नहर्ता विश्वादिकारण। गौरीशंकर कंठमंडन। श्रीगजवदन नमियेला ॥२४॥ जी अभिनव वाग्विलासिनी। चातुर्यकलाकामिनी। ती श्रीशारदा विश्वमोहिनी। इष्टार्थदायिनी नमियेली ॥२५॥ कुलगुरू आप्तेष्ट गुरूजन। सगुणावतार संतसज्जन। शरण्य सद्गुरू कैवल्यनिधान। साईंभगवान नमियेले ॥२६॥ 'गोधूमपेषण कथा सांगोन। महामारी-पूर्णपशमन। कैसें केलें तें विशद करून। साईंसामर्थ्य वर्णिलें ॥२७॥ प्रस्तुत ग्रंथप्रयोजन। हेमाडपंत नामकरण। गुर्वनवश्यकता-विवादखंडन। दर्शन हेमाडा 'द्वितीयाध्यायी' ॥२८॥ ग्रंथलेखन अनुज्ञापन। कैसें आलें साईंमुखांतून। रोहिल्याचें वृत्तकथन। केलें संपूर्ण 'तृतीयाध्यायी' ॥२९॥ जगच्चालक-कंठाभरण। साधुसंतांचें अवतरण। भूमंडळीं किंकारण। केलें विवरण विस्तारें ॥३०॥ दत्तावतार अत्रिनंदन। साईं 'साक्षाद्धरिचंदन। शिरडी क्षेत्रीं प्रथमागमन। वर्णन समग्र 'चतुर्थी' ॥३१॥ शिरडी क्षेत्रीं गुप्त होऊन। पुनश्च तेथें प्रकटन। सकलां केलें विस्मयापन्न। 'सधन' 'पाटलासमवेत ॥३२॥ गंगागीरादि संतसंमेलन। स्वशिरीं वाहुनी दूरचें जीवन। कैसें निर्माण केलें उद्यान। निरूपण समस्त 'पंचमी' ॥३३॥ रामनवमी उत्सव थोर। बाळा बोवा कीर्तनकार। मशीदमाईजीर्णोद्धार। कथन सविस्तर 'षष्ठाध्यायी' ॥३४॥ बाबांचा समाधिखंडयोग। धोती पोती इत्यादी प्रयोग। बाबा हिंदू कीं यवन ढोंग। संतांतरंग अगाध ॥३५॥ बाबांचा पेहराव वर्तन दवा। चिलीम जाती धुनी दिवा। त्यांचा आजार त्यांची सेवा। अगम्य देखावा अवघाचि ॥३६॥ भागोजी शिंद्याची

महाव्याधी। खापर्डेसुत ग्रंथिज्वरौषधी। ^{११}नाना पंढरीदर्शनबुद्धी। कथिती ^{१२}सुधी 'सप्तमी' ॥३७॥ नरजन्माचें अपूर्व महिमान। साईभैक्ष्यवृत्तिवर्णन। ^{१३}बायजाबाईचें संतसेवन। भोजनविंदान बाबांचें ॥३८॥ ^{१४}बाबा ^{१५}तात्या म्हाळसापती। रात्रीं तिघे मशिदींत निजती। बाबांची आगळी प्रीती। दोघांवरती समसमान ॥३९॥ राहाते ग्रामींचे खुशालचंद। बाबा शांति-ज्ञान-कंद। परस्परांचा प्रेमसंबंध। निरूपणानंद 'अष्टमाध्यायी' ॥४०॥ तात्यासाहेब नूलकर। तात्या पाटील भक्तवर। एकांग्लभौम गृहस्थ थोर। प्रायश्चित्त घोर आज्ञाभंगाचें ॥४१॥ पंचमहायज्ञ करवून। बाबा करीत भिक्षान्नसेवन। भिक्षाधिकारसंपन्न लक्षण। करिती वर्णन चातुर्ये ॥४२॥ बाबासाहेब तर्खड श्रेष्ठ। कट्टे प्रार्थनासमाजिष्ट। बनले साईभक्तैकनिष्ठ। कथा उत्कृष्ट 'नवमाध्यायी' ॥४३॥ लांब अवघी हात चार। रुंद तशीच वीतभर। आढ्यास टांगिलेल्या फळीवर। शयन योगेश्वर बाबांचें ॥४४॥ केव्हां शिरडीत पद पडलें। किती वर्षे वास्तव्य झालें। देहावसान कधीं घडलें। केलें निरूपण हृदयंगम ॥४५॥ अंतरीं शांत निरिच्छस्थिती। बाहेर दावीत पिशाचवृत्ती। लोकसंग्रह नित्य चिती। अढळ प्रवृत्ती गुरूरायांची ॥४६॥ वेदशास्त्र-धर्मलक्षण। परमार्थ आणि व्यवहार शिक्षण। भक्ताभक्त-चित्तपरीक्षण। हतवटी विलक्षण सद्गुरूंची ॥४७॥ बाबांचें आसन बाबांचें ज्ञान। बाबांचे ध्यान बाबांचे स्थान। त्यांचें सामर्थ्य आणि महिमान। कथन संपूर्ण 'दशमाध्यायी' ॥४८॥ सच्चिदानंदस्वरूपस्थिती। दिगंत बाबांची प्रख्याती। डॉक्टर पंडितांची प्रेमभक्ती। ^{१६}सिद्धिकवृत्ती

११. नानासाहेब चांदोरकर १२. उत्तम आहे बुद्धी ज्यांची असे कवी हेमाडपंत १३. तात्या पाटील कोते शिर्डीकर यांच्या मातु:श्री १४. साईबाबा

१५. तात्या पाटील कोते १६. सिद्धिक फाळके

वर्णिली ॥४९॥ कैसैं केलें अभ्राकर्षण । कैसी अनिलीं सत्ता विलक्षण । अनलापासूनि संरक्षण । सुरस विवरण
 'एकादशी' ॥५०॥ १०काका १०धुमाळ, १०निमोणकर । एक मामलेदार एक डॉक्टर । प्रसंग भिन्न भिन्न प्रकार ।
 वर्णिले मधुर वाणीनें ॥५१॥ नाशिक अग्निहोत्री मुळे संशयी । संत घोलप रामानुयायी । त्यांची
 साईदर्शननवलाई । 'द्वादशाध्यायी' निरूपिली ॥५२॥ बाळा शिंपी-हिमज्वरनाशन । केलें कृष्णश्वाना दध्योदन
 देऊन । १०बापूसाहेब-महामारी-शमन । केलें चारून आक्रोड पिस्ते ॥५३॥ आळंदी स्वामी कर्णरोगी ।
 आशीर्वचनेंचि केले निरोगी । जुलाब पीडा १०काका भोगी । नाशिली भुईमुगीदाण्यानीं ॥५४॥ हर्द्याचे भक्त
 दत्तोपंत । पोटशूळव्याधिग्रस्त । आशीर्वादेंचि केले मुक्त । समस्त जनांदेखत ॥५५॥ एका भीमाजी पाटलाला ।
 कफक्षयाचा व्याधी जडला । उदी लावुनी रोग दवडिला । वृत्तांत वर्णिला 'त्रयोदशी' ॥५६॥ नांदेडचे शेट
 रतनजी पारसी । विख्यात व्यापारी खिन्न मानसीं । पुत्रसंतान देऊनि त्यांसी । हर्षाकाशीं बैसविलें ॥५७॥
 मौलीसाहेब गुप्त संत । नांदेड शहरीं हमाली करीत । साईसंकेतवचें ज्ञात होत । कथा अद्भुत 'चतुर्दशी' ॥५८॥
 नारदीय कीर्तनपद्धती । कथिती बाबा दासगणूप्रती । चोळकरांचें फेडूनि घेती । व्रत चहा १०सिता त्यां
 पाजुनी ॥५९॥ औरंगाबादेहूनि पल्ली आली । मशिदींतील पल्लीस भेटली । चुकचुकण्यावरूनि वार्ता
 कथिली । कथा निरूपिली 'पंचदशी' ॥६०॥ संतती-संपत्तीसंपन्न । साईयशोदुंदुभि परिसोन । एक गृहस्थ
 शिरडीलागून । आले ब्रह्मज्ञानप्राप्त्यर्थ ॥६१॥ जो इच्छी ब्रह्मप्राप्ती । त्यासी होआवी संसारविरक्ती । सुटली

१७. काका महाजनी १८. नाशिकचे धुमाळ वकील १९. नानासाहेब निमोणकर २०. श्रीमंत बाबासाहेब बुटी २१. काका महाजनी २२. साखर

पाहिजे धनासक्ती। प्रथम चितीं तयाच्या ॥६२॥ पांच रुपयांची उसनवारी। ज्या न देववे बाबां क्षणभरीं।
 नोटा असूनि वस्त्रांतरीं। कवणेपरी त्या ब्रह्म मिळे ॥६३॥ साईबोधशैली सुंदरा। हेमाडांची प्रसाद-गिरा।
 संयोग जैसा पय-शर्करा। कथा मनोहरा 'षोडशीं' ॥६४॥ पूर्वकथेचेंच अनुसंधान। ब्रह्मज्ञान-
 विस्तारकथन। धनलोभ याचें निःसंतान। वर्णन मधुर 'सप्तदशीं' ॥६५॥ साठ्यांची गुरूचरित्रकथा।
 राधाबाईची उपदेशवार्ता। हेमाडांची अनुग्रहता। कथनकुशलता 'अष्टादशीं' ॥६६॥ अनुग्रहकथेचा
 विस्तार। साईश्रीबोधानुसार। केला असे फार फार। विचार 'एकोनविंशतीं' ॥६७॥ 'ईशावास्य-
 भावार्थबोधिनी'। प्रारंभिली दासगणूनीं। त्यांत शंका उपजली मनीं। पुसिली त्यांनीं बाबांना ॥६८॥ बाबा
 म्हणती मोलकरीण। करील ^{२३}काकांची तन्निवारण। सद्गुरूमहिमा असाधारण। गोड निरूपण
 'विंशतीं' ॥६९॥ एक प्रांताधिकारी सुलक्षण। दुसरे पाटणकर विचक्षण। तिसरे एक वकील विलक्षण।
 अनुग्रहण तिघांचें 'एकविंशतीं' ॥७०॥ मशीदमाई भवतारका। तीच द्वारावती द्वारका। बाबा कथिती
 सकल लोकां। भावार्थ एकाही न कळे ॥७१॥ मशीदमाईचे गुण वानिती। ^{२४}मिरीकर, बुट्टींचें ^{२५}अहिदंश
 टाळिती। अमीर सक्कराचा वात हरिती। वारिती अहिभय तयाचें ॥७२॥ हेमाड वृश्चिकदंश-संकट।
 इतरांवरचे ^{२६}उरगारिष्ट। निवारित अपमृत्यू दुर्घट। प्रसंग प्रकट 'द्वाविंशतीं' ॥७३॥ योगाभ्यासियाचें शंकानिरसन।
^{२७}माधवरावांचें अहिदंशनिवारण। धुनी, इंधन, अजाहनन। वर्णन केलें अतिरम्य ॥७४॥ बडेबाबाची बडेजाव।
 गुर्वाज्ञानिष्ठा-अभाव। किती दिलें तरी बहु हांव। अतृप्त स्वभाव मूळचा ॥७५॥ ^{२८}काकासाहेब भक्तश्रेष्ठ।

२३. काकासाहेब दीक्षितांची २४. कोपरगावचे मामलतदार बाळासाहेब मिरीकर २५. सर्पदंश संकट २६. शिर्डीचे माधवराव देशपांडे २७. काकासाहेब दीक्षित

गुर्वाङ्गीं परमैकनिष्ठ। सद्गुरूलीलाकथन विशिष्ट। केलें उत्कृष्ट 'त्रयोविंशती' ॥७६॥ फुटाण्याचें निमित्त करून। हेमाडपंतां देती शिकवण। सद्गुरूस्मरण केलियावीण। विषयसेवन न करावा ॥७७॥ अण्णा बाबरे व मावशीबाई। कलह दोघांत लाविती साई। त्या विनोदमस्करीची नवाई। गाई कविवर्य 'चतुर्विंशती' ॥७८॥ भक्त दामूअण्णा कासार। अहमदनगरचे राहणार। करूं इच्छिती फार थोर। व्यापार कापूस-तांदुळांचा ॥७९॥ उद्यमीं होईल हानी सत्य। आम्रफलसेवनीं प्राप्त अपत्य। वदती साई ज्ञानादित्य। निरूपण कृत्य 'पंचविंशती' ॥८०॥ भक्त एक नामें 'पंत'। अन्य संतानुग्रहीत। पटवूनि दिली त्यां खूण त्वरित। पंत प्रमोदित जाहले ॥८१॥ हरिश्रंद्र पितळे भक्त। तदीय तनय अपस्मारग्रस्त। कृपावलोकनेंचि समस्त। रोग अस्त पावला ॥८२॥ दिले पितळ्यांस रुपये तीन। म्हणती पूर्वी दिले दोन। बाबा वदती करीं पूजन। रूचिर कथन 'षड्विंशती' ॥८३॥ भागवत पोथी हातीं देऊन। आपण घ्यावी प्रसाद म्हणून। देती ^{२८}काका इच्छा धरून। ^{२९}भगवान देत ती ^{३०}माधवा ॥८४॥ विष्णुसहस्रनामाची पोथी। एका रामदाशाचे पोथ्यांत होती। त्या न कळत बाबा घेती। तीही देती ^{३१}माधवरावा ॥८५॥ विष्णुसहस्रनामाची पोथी देऊन। ^{३२}शामरावावर अनुग्रहण। कैसे करिती साई दयाघन। कथानिरूपण 'सप्तविंशती' ॥८६॥ भक्त लखमीचंद मुनशी। चिडीबाई बऱ्हाणपुरवासी। मेघा ब्राह्मण पुण्याराशी। पातले चरणांसी बाबांच्या ॥८७॥ स्वप्नीं देऊनि सर्वां दृष्टान्त। देत

२८. काका महाजनी २९. श्री साईबाबा ३०. माधवराव देशपांडे शिर्डीकर ३१. माधवराव देशपांडे शिर्डीकर ३२. माधवरावांस बाबा 'शामा', 'शामराव' असे म्हणत.

त्याची प्रचीत जागरांत। सद्गुरूमाऊलीची अगम्य मात। प्रेमें कथित 'अष्टाविंशती' ॥८८॥ मद्रदेशीचा भजनी मेळा। शिरडी क्षेत्रीं झाला गोळा। बघाया दानौदार्य सोहळा। भोळा शंकर बाबांचा ॥८९॥ रघुनाथराव तेंडुलकर। तत्तनय परिक्षा प्रकार। त्यांची पेन्शनचिंता दूर। मनोहर लीला बाबांची ॥९०॥ भक्त डॉक्टर कॅप्टन हाटे। साईचरणीं प्रेम मोठें। दिलें स्वप्नदर्शन पहांटे। कथानक गोमटें 'एकोनत्रिंशती' ॥९१॥
 ३३सप्तशृंगीदेवीउपासक। कोणी काकाजी वैद्यनामक। देवी देत त्या दृष्टान्त एक। संतनायक साई पहावे ॥९२॥ शामरावानें त्याच देवीस। केला होता एक नवस। शामा नवस फेडाया वणीस। जाई तीस वर्षांनीं ॥९३॥ राहात्याचे शेट चंदखुशाल। पंजाबी ब्राह्मण रामलाल। स्वप्नीं दोघां "शिरडीस चल"। हे साईबोल कथन 'त्रिंशती' ॥९४॥ विजयानंद यति मद्रासी। निघे जावया ३३सरस-मानसीं। ठेवुनी घेतला निजपदाशीं। श्रीहृषीकेशी बाबांनी ॥९५॥ भक्तशार्दूल मानकर। साईपदांबुजमधुकर। हिंन्न क्रूर व्याघ्रोद्धार। कथन सुंदर 'एकत्रिंशती' ॥९६॥ आम्ही चौघे सज्जन संत। देव शोधार्थ रानीं हिंडत। मी होतांच अभिमानगलित। दर्शन देत मज गुरूराय ॥९७॥ उपोषण करणार गोखलेबाई। अशीच दुजी कथा साई। सांगत स्वमुखें त्याची नवाई। हेमाड गाई 'द्वात्रिंशती' ॥९८॥ नारायण जानीचे मित्रास। जाहला एकाएकीं वृश्चिकदंश। एका भक्ताचे कन्यकेस। दिधला त्रास ज्वरानें ॥९९॥ चांदोरकरसुतेस भारी। प्रसूतिवेदना करी घाबरी। जानी स्वतः दुःखित अंतरीं। तिळभरी सुचेना कोणाला ॥१००॥ कुलकर्णीसाहेब भक्तवर। बाळामुवा भजनकार। उदीप्रभाव

३३. सप्तशृंगी देवीचे स्थान वणी गावी आहे. ३४. मानससरोवराला

बलवत्तर । कळला खरोखर सर्वांना ॥१०१॥ भक्त हरीभाऊ कर्णीक । श्रद्धावंत आणि भाविक। त्यांच्या दक्षिणेची कथा मोहक । बोधप्रदायक 'त्रयस्त्रिंशती' ॥१०२॥ मालेगांवचे एक डॉक्टर । पुतण्या हाड्यात्रणें अति जर्जर । पिल्ले डॉक्टर भक्तप्रवर । पीडित दुर्धर नारूनें ॥१०३॥ बापाजी श्रीशिरडीकर । ग्रंथिज्वरें कुटुंब जर्जर । एक इराणी लहान पोर । व्यथित घोर आंकडीनें ॥१०४॥ हर्द्याचे एक गृहस्थ । मूतखड्यानें अत्यवस्थ । मुंबईचे एक प्रभु कायस्थ । कुटुंब ग्रस्त प्रसुतिरोगें ॥१०५॥ उपरिनिर्दिष्ट व्याध्युच्चाटन । केवळ उदीस्पर्शेंकरून । झालें न लागतां क्षण । निरूपण रसाळ 'चतुस्त्रिंशती' ॥१०६॥ महाजनींचे मित्र एक । निर्गुणाचे पूर्ण भजक । ते बनले मूर्तिपूजक । दर्शनैकमात्रेंकरूनि ॥१०७॥ धरमसी जेठाभाई ठक्कर । मुंबईचे एक सॉलिसीटर । सबीज द्राक्षें निर्बीज सत्वर । करूनि गुरूवर त्या देती ॥१०८॥ वांद्रयाचे एक कायस्थ । त्यां नींद न ये स्वस्थ । बाळा पाटील नेवासस्थ । उदीप्रचीत 'पंचत्रिंशती' ॥१०९॥ गोमांतकस्थ गृहस्थ दोन । नवस करिती भिन्न भिन्न । एक सेवावृत्तीलागून । दुजा ^३स्तेनशोधार्थ ॥११०॥ दोघांनाही नवसविस्मृती । साई समर्थ देती स्मृती । त्रिकालज्ञान ब्रह्मांडव्याप्ती । कीर्ति कोण वर्णील ॥१११॥ औरंगाबाद सखारामजाया । पुत्रार्थ धांवे साईचे पायां । इच्छापूति श्रीफळ देऊनियां । कथन कथाशया 'षट्त्रिंशती' ॥११२॥ चावडी-समारंभ सोहळा । इतरत्र पाहण्या मिळे विरळा । हेमाड वर्णिती पाहुनी डोळां । कथा रसाळा 'सप्तत्रिंशती' ॥११३॥ हंडीमाजीं पदार्थ भिन्न । शिजवुनी करिती नाना पक्कान्न । देती सर्वा प्रसादभोजन । वर्णन मनोहर 'अष्टत्रिंशती' ॥११४॥

“तद्विद्धि प्रणिपातेन”। या गीताश्लोकाचें विवरण। सांगती चांदोरकरांलागून। संस्कृताभिमान हरावया ॥११५॥ दृष्टान्त देऊनि संतनृपती। बापूसाहेब बुद्धींप्रती। मंदिर बांधण्या आज्ञापिती। ‘एकोनचत्वारिंशती’ वृत्तांत ॥११६॥ मातुःश्रीचें व्रतोद्यापन। ३६ देव घालिती ब्राह्मणभोजन। बाबांस देती निमंत्रण। पत्रलेखन करूनियां ॥११७॥ यतिवेष धारण करून। तद्दिनीं येती विभूती तीन। ब्राह्मणांसमवेत जाती जेवून। न कळे विदांन गुरूरायाचें ॥११८॥ दृष्टान्त देऊनि हेमाडास। बाबा येती भोजनास। छबीरूपीं धरून वेष। वर्णन सुरस ‘चत्वारिंशती’ ॥११९॥ छबीचीच कथा विस्तारून। सांगती कवी भक्तांलागून। सद्गुरूचे अतर्क्य महिमान। निरूपण रमणीय रसाळ ॥१२०॥ धारण करून रूद्रावतार। होती लाल खदिरांगार। करिती गाळींचा भडिमार। क्रोधें ३७ देवांवर श्रीसाई ॥१२१॥ “नित्य नेमें श्रीज्ञानेश्वरी। वाच” म्हणती साई श्रीहरी। स्वर्णीं कथिती वाचनाची परी। हेमाड विवरी ‘एकचत्वारिंशती’ ॥१२२॥ वस्त्रावदान अग्रिनारायणा। साईनिधन-पूर्वसूचना। चुकविलें ३८ रामचंद्रनिधना। तैसेंच मरणा ३९ तात्यांच्या ॥१२३॥ साईसद्गुरू निर्याणवार्ता। उपजवी श्रोतयां उद्दिग्गता। व्याकुल करी हेमाडचिन्ता। कथा पुनीता ‘द्विचत्वारिंशती’ ॥१२४॥ बाबांचा निधनवृत्तांत। पूर्वाध्यायीं अपूर्ण निभ्रांत। तोचि संपूर्ण हेमाडपंत। करीत ‘त्रिचतुश्चत्वारिंशती ॥१२५॥ एकदां काकासाहेब दीक्षित। ४० काका व माधवासमवेत। वाचीत असतां नाथ भागवत। शंकित मानसीं जाहलें ॥१२६॥

३६. बाळकृष्ण विश्वनाथ देव ३७. बाळकृष्ण विश्वनाथ देव ३८. रामचंद्र पाटील शिर्डीकर ३९. तात्या पाटील कोते शिर्डीकर ४०. काका महाजनी

^{४१}माधवराव शंका निरसित। समाधान न पावे दीक्षितचित्त। आनंदराव पाखाडे स्वप्न कथीत। करीत निरसन शंकेचें ॥१२७॥ आढ्यास टांगिल्या फळीवरी। म्हाळसापती कां न निद्रा करी। साई समर्थ शंका निवारी। कथाकुसरी 'पंचचत्वारिंशती' ॥१२८॥ जागींच बैसूनि ^{४२}अटन सर्वत्र। दावीत जनां चमत्कृतिसत्र। काशी गया गमन विचित्र। अद्भुत चरित्र बाबांचें ॥१२९॥ चांदोरकरसूत लग्न-पर्वणी। शामास जाण्या कथी संतमणी। शामा देखे बाबा ईक्षणीं। गयापट्टणीं छबिरूपें ॥१३०॥ अजद्वय-पूर्व-जन्मकथन। करिती स्वमुखे साईत्रिनयन। रम्य मधुर पवित्र गहन। कथावर्णन 'षट्चत्वारिंशती' ॥१३१॥ ऐसीच एक अहिमंडुकांची। किंवा लोभी धनकों-रिणकोची। पूर्वपीठिका कथिती साची। साई विरिंची हरिहर ॥१३२॥ वैर हत्या आणि ऋण। फेडण्याकारणें पुनर्जनन। करविती बाबा कथामृतपान। हृद्य कथन 'सप्तचत्वारिंशती' ॥१३३॥ एक शेवडे भक्तप्रवर। एक अभाविक सपटणेकर। एकाचा वकिली परीक्षाप्रकार। कृपा दुज्यावर 'अष्टचत्वारिंशती' ॥१३४॥ हरी कान्होबा मुंबईनिवासी। स्वामी सोमदेव कुटिल मानसीं। संतपरीक्षणार्थ ^{४३}श्रीशैलधीसी। आले अभिमानासी धरूनियां ॥१३५॥ ^{४४}दर्शनखेवों मनोगत कथिलें। दोघे तत्काळ लज्जित झाले। साईचरणीं चित्त वेधलें। पाप निमालें जन्मांतरीचें ॥१३६॥ बाबांसन्निध बैसले असतां। स्त्रीरूप देखूनि विकारवशता। उपजे चांदोरकरांचे चित्ता। वर्णिली वार्ता 'एकोनपंचाशती' ॥१३७॥ "तद्विद्धि प्रणिपातेन"। याचाच अर्थ विस्तारून। करिती

त्याचेंच समर्थन। रघुनाथनंदन 'पंचाशती' ॥१३८॥ दीक्षित हरी सीताराम। भक्त धुरंधर बाळाराम। नांदेड वकील पुंडलीक नाम। शिरडी प्रथम पातले कैसे ॥१३९॥ एकेकाची कथा अद्भुत। श्रवणीं श्रोते होत विस्मित। भक्तमनोदधि उचंबळत। वृत्त वर्णिती 'एकपंचाशती' ॥१४०॥ करूनि ग्रंथसिंहावलोकन। मागुनी घेत पसायदान। खलांचे खलत्व घालवून। सज्जनसंरक्षण करावें ॥१४१॥ सद्गुरूचरणीं लीन होऊन। मस्तक लेखणी अर्पण करून। सर्व ग्रंथ संपवून। कृतार्थ लेखन 'द्विपंचाशती' ॥१४२॥ *१॥ "एवं श्रीसाईसच्चरिताध्याय। पूर्ण करिती गोविंदराय। प्रेमें वंदूनि त्यांचे पाय। नमितों गुरूमाय विश्वाची ॥१४३॥ अध्यायाध्यायसार-कथिका। तिलाच वदती अवतरणिका। कैवल्यपुरीची सत्पथिका। मुमुक्षुरसिकां जी होय ॥१४४॥ शेल्यास रक्त्याचा पदर। म्हणुनी करितील अव्हेर। परी दासविनती एकवार। चतुर श्रोतीं परीसावी ॥१४५॥ शेला ना शिशु गोंडस नीट। बाधावी ना वाईट दीठ। अवतरणिका ही काळी तीट। *२॥ बाळ धीट त्या लावी ॥१४६॥ ग्रंथ सुंदर षड्रस अन्न। अध्यायार्थ पदार्थ भिन्न। अशेष-पचना तक्रपान। तद्वत् लेखन अवतरणिका ॥१४७॥ ग्रंथ *३॥ सुरभि सदाफला। अध्यायावयव शुचि विमला। दृष्ट न व्हावी, घाली गळां। *४॥ दिरुमणि माळा अवतरणिका ॥१४८॥ असो आतां अध्यायपद्धती। पंत हेमाड जी आचरिती। ती कथितों यथामती। सादर श्रोतीं परिसावीं ॥१४९॥ सद्गुरूस्तवन, प्रथमारंभी। नंतर करिती वेदान्त-निरूपण। साई ब्रह्मस्वरूप वर्णन।

अनुभवकथन तदनंतर ॥१५०॥ मूलचेच हेमाड व्युत्पन्न । त्यांत सद्गुरूसाई प्रसन्न । तत्क्षणीं केलें प्रतिभासंपन्न । ग्रंथ-पक्वान्न निर्मावया ॥१५१॥ जें अनुभवितील याची गोडी । बंद तेंच जन्ममरणनाडी । निर्वाणपदाची वतनवाडी । अक्षय्य जोडी मिळेल ॥१५२॥ हेमाडांची रसाळ वाचा साईप्रसादलाभ साचा । योग पय-इक्षु-रसाचा । ग्रंथाचा थाट काय वानावा ॥१५३॥ असतील बहुत ग्रंथकार । न ये प्रसादवाणीचा अधिकार । जें लाधे सद्गुरू साचार । विश्वाधार रमापति ॥१५४॥ जरी केले विद्याध्ययन । न निपजे ऐसें ग्रंथलेखन ॥ सद्गुरू कृपेवांचून । सत्यवचन त्रिवार ॥१५५॥ कोण वानील श्रीसाईसच्चरिता । किती अनुपम ग्रंथयोग्यता । लाधला हेमाडपंतासम कर्ता । परम सौभाग्यता मुमुक्षुंची ॥१५६॥ यावत् ग्रंथ महीतळीं । तावत् कीर्ति भूमंडळीं । गोविंदरायें केली दिवाळी । वेळींच मुमुक्षुंकारणें ॥१५७॥ ग्रंथ बाप धन्य धन्य । साईसद्गुरूप्रसादजन्य । मुमुक्षुजीवां होईल मान्य । विचारदैन्य फेडील ॥१५८॥ अनंतजन्मींचा सुकृतठेवा । म्हणुनी घडली साईसेवा । मिळाला मधुर गोविंदरावा । मेवा ग्रंथलेखनाचा ॥१५९॥ पंत हेमाड कट्टे भक्त । कवि वेदांतविद्यासक्त । साईसद्गुरूपदानुरक्त । दिवानक्त असती कीं ॥१६०॥ वेदान्तविषय अति गहन । विरक्ति-भक्ति-ज्ञान जोड देऊन । ऐसा ग्रंथ करणें निर्माण । गुरूकृपेवीण दुर्घट ॥१६१॥ अध्याय नव्हेत हीं हेमकोंदणें । जडिलीं त्यांत कथाअमोलरत्नें । त्यांतील अर्थप्रभाकिरणें । महाप्रयत्नें गोविंदरायें ॥१६२॥ नाना अध्याय सुगंध सुमनमाळा । अर्पीतसे श्रीसाईसद्गुरूगळां । गोविंद-मती

प्रेमळ बाळा । निर्मळभावेकरूनी ॥१६३॥ नाना अध्याय शुद्ध हेमकुंभ । त्यांत श्रीसाईसच्चरित
 ४० गंगांभ । भरूनि ठेविती ४० रघुनाथडिंभ । मुमुक्षुदंभ दवडावया ॥१६४॥ नानाग्रंथरणांगण नभ ।
 उभविती अध्याय यशस्तंभ । मर्दूनि असुर दर्पाभिमानदंभ । रघुनाथडिंभ मतिखड्गें ॥१६५॥ ग्रंथ
 रत्नजडित पंचारती । अध्यायकथार्थ स्नेहसूत्रज्योती । विरक्ति शांति घेऊनि येती । संतनृपती
 ओवाळण्या ॥१६६॥ ग्रंथमाया विश्वमोहिनी । अध्याय बाहू उंच उभवुनी । कथार्थ-केयूर काय
 शृंगारुनी । सज्ज आलिंगनीं साई ब्रह्मा ॥१६७॥ साई सच्चरित ग्रंथसम्राट । अध्याय रम्य चतुर भाट । श्रद्धा
 ज्ञान वेदान्त थाट । वैभव अफाट वानिताती ॥१६८॥ साईसच्चरित परमार्थ-हाट । एकेक अध्याय
 त्यांतील पेठ । अनुभवकथा वस्तु दाट । रचिल्या नीट कविवर्ये ॥१६९॥ ग्रंथ गंगापात्र विराट ।
 अध्यायरचना सुबक घाट । कथारसामृतप्रवाह अचाट । सामर्थ्य अफाट गुरूकृपेचें ॥१७०॥ ग्रंथ नव्हे हा
 कल्पवृक्ष । संसारजनां वाटे रुक्ष । मुमुक्षुभाविकां केवळ मोक्ष । अनुभव प्रत्यक्ष पहावा ॥१७१॥ यासचि
 म्हणावें खरें स्मारक । जें संसृतिमतपाहारक । मोहमायानिरयतारक । शांतिदायक अक्षय्य ॥१७२॥
 ग्रंथकार राव गोविंद । साईसद्गुरूपदारविंद । नित्य नवा मधु मकरंद । चाखीत मिलिंद होऊनी ॥१७३॥
 उपनाम जयांचें 'दाभोलकर' । आंग्लप्रभुसेवातत्पर । विद्या विनय आचार-विचार । अधिकारसंपन्न जे
 असती ॥१७४॥ रखुमाबाई तयांची गृहिणी । सुशील भाविक सद्गुणखाणी । पतिपरायण विनतवाणी ।

साईचरणीं दृढभाव ॥१७५॥ वेंगुल्यार्सन्निध 'दाभोली' । मूळवस्ती तेथ जाहली । 'केळवे' ग्रामीं नंतर केली । वस्ती वाडवडिलीं कवींच्या ॥१७६॥ शके सतराशें एक्यायंशीं । शुक्ल पंचमी मृगशिर-मासीं । रघुनाथभार्या लक्ष्मीच्या कुशीं । जन्मती पुण्यराशी गोविंद ॥१७७॥ गौडसारस्वत ब्राह्मण जाती । गोत्र भारद्वाज वय ^{५१}सप्तती । आषाढ शुक्ल नवमी तिथी । ^{५२}दिवंगति अठराशें एकावन्नीं ॥१७८॥ शके अठराशें चवेचाळिसीं । ग्रंथ आरंभिला चैत्रमासीं । बावन्नाध्याय ^{५३}ज्येष्ठमासीं । शके एकावन्नीं पूर्ण केले ॥१७९॥ गोविंदरावां एकचि सुत । पांच दुहीता, चार विवाहित, । सुत विवाहित वैद्यक शिकत । सुता अविवाहित शिके तेंचि ॥१८०॥ आतां कथितों पारायणपद्धती । तैसीच सप्ताहाची सुगम रीती । दिधली गुरूचरित्रां वा अन्य ग्रंथी । कृपावधान श्रोतीं द्यावें ॥१८१॥ चोखट करूनि अतं:करण । भक्तिभावे करावें पारायण । एक, द्वि, वा ^{५४}त्र्यहनीं करावें पूर्ण । साईनारायण तोषेल ॥१८२॥ अथवा करावा सप्ताह गोड । मिळेल पुण्यसंपत्तीची जोड । साई पुरवील मनींचें कोड । भवभय मोड होईल ॥१८३॥ प्रारंभ करावा गुरूवासरीं । ऊष:कालीं स्नानानंतरीं । बसावें आपुल्या आसनावरी । उरकुनी सत्वरी नित्यकर्म ॥१८४॥ मंडप घालावा रम्य विस्तीर्ण । रंभा, कर्दळी, वसनादि करून । उपरी सुंदर आच्छादन । घालून विभुषित करावा ॥१८५॥ त्यांत करावें उच्चासन । भोंवतीं काढाव्या भिन्न भिन्न । रंगवल्ल्या रंगपूर्ण । नयनसुभग असाव्या ॥१८६॥ साईसद्गुरू-प्रतिमा करून । अथवा सुंदर छबी घेऊन । उच्चासनीं ठेवावी जपून । करूनि वंदन

५१. सत्तर (वय ७० वर्षांचे) ५२. निधन, मृत्यू ५३. शके अठराशे एकावन्न, ज्येष्ठमासात ५४. तीन दिवसांत ५५. रेशमी वस्त्रात

प्रेमभावे ॥१८७॥ “चीनांशुकीं ग्रंथ बांधोनी । सद्गुरूसन्निध त्या ठेवूनी । पंचोपचारें उभयतां पूजुनी ।
 आरंभ वाचनीं करावा ॥१८८॥ व्रतस्थ राहावे अष्ट वासर । करावा गोरस वा फलाहार । अथवा भर्जित
 धान्यप्रकार । नक्त रूचिर वा एकभुक्त ॥१८९॥ प्राचीदिशीं मुख करून । सद्गुरूमुर्ती मनी आठवून । करावे
 स्वस्थ मनैकरून । ग्रंथवाचन मोदभरें ॥१९०॥ अष्ट, अष्ट आणीक सप्त । अष्ट, षट्, अष्ट, सप्त । एवं पाठ
 करावा दिन सप्त । अवतरणिका फक्त अष्टमाहनीं ॥१९१॥ अष्टमदिनीं व्रतपारणा । करूनि नैवेद्य
 साईनारायणा । सुग्रास भोजन आमेष्ट-ब्राह्मणां । दक्षिणा यथाशक्ति त्यां द्यावी ॥१९२॥ अवंतुनी वैदिक
 ब्राह्मणां । करावी निशी वेदघोषणा । पयशर्करापान संभावना । देऊनि तन्मना निववावे ॥१९३॥ अंतीं वंदूनि
 सद्गुरूचरणां । अर्पावी त्या उचित दक्षिणा । धाडावी ती “भांडारभुवना । संस्थाननिधिवर्धनाकारणें ॥१९४॥
 येणें तोषेल साईभगवान । देईल भक्ता पसायदान । छेदील भवभय-“लेलिहान । दावील निधान
 मोक्षाचें ॥१९५॥ श्रोते संत माहेरघर । पडो, पडेल अवतरणिका विसर । द्यावी ग्रंथार्थावर नजर । विनवी किंकर
 पायांतें ॥१९६॥ श्रोते सज्जन कृतांत काळ । असो दासावर दया अढळ । ठेवुनी तुमच्या चरणीं भाळ । प्रार्थी
 बाळ बाबांचा ॥१९७॥ उणें अधिक असेल जें जें । तें तें द्यावे मजला माझें । सार घेऊनि चित्त विराजे । ऐसें
 कीजे श्रोतीं तुम्हीं ॥१९८॥ नमो साई शिवनंदना । नमो साई “कमलासना । नमो साई मधुसूदना । “पंचवदना

५६. शिडी संस्थानच्या खजिनदारांच्या घरी ५७. साप ५८. ब्रह्मदेव ५९. शंकर ६०. दत्त ६१. इंद्र ६२. चंद्र

साई नमो ॥१९९॥ नमो साई ६० अत्रिनंदना । नमो साई ६१ पाकशासना । नमो साई ६२ निशारमणा । वह्निनारायणा
साई नमो ॥२००॥ नमो साई रूक्मिणीवरा । नमो साई चिद्धास्करा । नमो साई ज्ञानसागरा । ज्ञानेश्वरा श्रीसाई
नमो ॥२०१॥ अवतरणिका वाक्पुष्पाजंली । तैसीच नमन-नामावली । प्रार्थी अपूर्णि गुरूपदकमली । साईमाउली
संतोषो ॥२०२॥ इति श्रीसाईसद्गुरूप्रेरिते । दास बाबा बाळविरचिते । श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । अवतरणिका
नाम त्रिपंचाशत्तमोऽध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥